

Snedspark mot sjukskrivna

Ingen behöver pressa på Carina att hon ska börja arbeta. Det hon behöver är hjälp att få arbetsträna i en miljö där hon är önskvärd och att sedan hitta ett arbete på deltid som hon klarar i längden. Det skriver Bengt Annebäck i polemik mot Nils-Eric Sandbergs »förenklade resonemang« om sjukskrivningarna.

BENGT ANNEBÄCK

psykiater, leg psykoterapeut, Hälso-
nätet, Stockholm och Norrtälje
bengt.anneback@telia.com

II I Läkartidningen 34/2003 (sidorna 2655-6) gör Nils-Eric Sandberg ett inlägg utifrån om de höga sjukskrivnings-siffrorna. Det är riktat mot regeringen och mot vårt generösa välfärdssystem, men det blir en snedspark mot de sjukskrivna.

Sandberg har rätt i att mycket är fel i sjukförsäkringssystemet och att det är nödvändigt med strukturella förändringar, men det som gör det nödvändigt att reagera är den nedlåtande ironiska undermeningen att de flesta sjukskrivna är simulanter eller offer för lata och aningslösa doktorer. Sandbergs förenklade resonemang bäddar för förenklade lösningar.

Den absoluta majoriteten vill arbeta

Jag har i 25 år arbetat inom landstingspsykiatri, men under de senaste tre åren huvudsakligen med rehabilitering av långtidssjukskrivna med utmattnings- och stresssyndrom. Jag vet att jag arbetar med ett selekterat patientmaterial och att verkligheten ser litet annorlunda ut än för en distriktsläkare i en Stockholmsförort eller i Norrland. Likväl vill jag hävda att:

- Den absoluta majoriteten av alla människor vill arbeta och för de allra flesta är arbetet en viktig del i en meningsfull tillvaro.

- De allra flesta avskyr att bli sjukskrivna och får det markant mycket sämre ekonomiskt.

- Ett stort antal människor klarar sig inte på sjukpenningen och än mindre på sjukbidraget.

- Den aktuella stora ökningen av antalet långtidssjukskrivna beror på stress i samhället. Naturligtvis handlar det inte om stress enbart från arbetet utan från många olika håll inklusive inre stress, relationer, ekonomisk otillräcklighet och otrygghet. Men det är arbetet man blir sjukskriven ifrån och det är naturligtvis så att arbetsplatsen är en viktig del i åtgärderna.

- Stressen drabbar ambitiösa personer som har svårt att sätta gränser och som sätter andras behov framför sina egna. Detta drabbar till stor del dubbelarbetande kvinnor som har behov av kontroll över tillvaron, men som drabbas av nedskärningar på jobbet, omorganisationer, brist på uppskattning, ständig otillräcklighet och ständiga försök att hinna med dagispassning och att leva upp till förväntningar på att vara lyckliga. Det drabbar män som har blivit friställda eller överflödiga eller utöver ständig övertid också ska hinna med att vara fotbollstränare åt sina tre grabbar.

- Stressyndromen drabbar människor som skäms över att inte klara förväntningar och att vara sjuka och känna sig utpekade som simulanter och bedragare.

- Ju mer skam våra patienter känner desto mer ökar deras inre stress.

- Jag tror de flesta läkare är plågsamt medvetna om att deras patienter inte mår bra av enbart passiva sjukskrivningar och att det finns många patienter som har en restarbetsförmåga, men att de inte kommer att bli friska av att vi nekar dem sjukskrivning eller tvingar dem till att stå till en arbetsmarknads förfogande som erbjuder arbeten som de inte klarar.

Åtgärdsförslag

Jag är övertygad om vi för att minska sjukskrivningarna måste vidta en rad åtgärder:

- Ytterligare ekonomiska pålagor på arbetsgivarna kommer inte att förbättra läget. I stället måste det bli lönsamt att satsa på arbetsmiljön, t ex genom subventioner som kan förbättra arbetsmiljön eller återinföra företagshälsovård.

- Reformera försäkringskassan så att vi får ett självständigt och potent försäkringsföretag med incitament att sänka kostnaderna genom förebyggande åtgärder. Inte som nu att det finns en förutbestämd budget för rehabilitering medan taket för sjukpenningkostnaden är oändligt och där tillsynen utövas av en enhet som i övrigt är maktlös.

- Rehabilitering av patienter med stresskador kan inte utformas efter den gängse modellen som bygger på rehabi-

litering av somatiska skador. En rehabilitering av utbrända kan ta två-tre år och kräver integrering av såväl medicinsk och arbetsinriktad rehabilitering som av psykisk och somatisk rehabilitering.

- Arbetsgivarna, och då inte minst de offentliga, måste få skyldighet och möjlighet att anpassa arbeten efter patienter som inte tål stress. Idag är detta det stora hindret i en rehabilitering. Denna typ av arbeten är i stort sett bortrationaliserade, vilket varken Nils-Eric Sandberg eller regeringen verkar inse.

- Nils-Eric Sandberg och andra debattörer uppmanas att sluta skuldbelägga allvarligt sjuka människor med fraser som »litet trött kan väl vem som helst bli«.

Fallbeskrivning

Jag ska avsluta med att berätta om Carina, som jag senast träffade samma dag jag läste Sandbergs artikel.

Carina är fränksild ekonom med en dotter. För två år sedan sökte hon första gången för utmattningsdepression. Då hade hon några månader tidigare »gått in i väggen« efter att under 1-2 år arbetat 70 timmar i veckan i ett eget företag samtidigt som hon höll på att separera från maken och skulle ta hand om dottern och dessutom hade hon ansvar för en senil och krävande mor. Hon var nedstämd, trött, hade sömnstörningar, panikångest och minnesstörningar. Hon var dessutom kränkt från kontakter med sjukvården och kände sig oförstådd.

För ungefär ett år sedan började hon långsamt att förbättras och ville börja arbeta, men hade inget arbete att gå tillbaka till. För mig var det uppenbart att hon ännu inte kunde klara ens ett deltidsarbete. Efter ytterligare några månader var hon i sådant skick att det var dags att närma sig arbetslivet. För 10 månader sedan började vi gemensamt jakten på någon ansvarig handläggare på försäkringskassan för att initiera hjälp med arbetsinriktad rehabilitering och arbetsutbildning. På den vägen är det fortfarande. Patienten har tröttnat och försökt att skaffa ett vanligt jobb på öppna arbetsmarknaden, men återfick då omgående sina symtom.

Ingen behöver pressa på Carina att hon ska börja arbeta. Det hon behöver få är hjälp att få arbetsträna i en miljö där hon är önskvärd och att sedan hitta ett arbete på deltid som hon klarar i längden. •

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.